

**Turvapaikanhakijoiden representointi Ilta-Sanomien uutis-
teksteissä ennen Pariisin terrori-iskuja sekä niiden jälkeen**

Kandidaatintutkielma

Kati Perälä

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

2016

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Kati Perälä	
Työn nimi – Title Turvapaikanhakijoiden representointi Ilta-Sanomien uutisteksteissä ennen Pariisin terrori-iskuja sekä niiden jälkeen	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2016	Sivumäärä – Number of pages 25
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Euroopan lähialueiden kriisien vuoksi vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä lähes 9-kertaistui Suomessa edelliseen vuoteen verrattuna. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa on tärkeää saada ajankohtaista tietoa siitä, minkälaisia mielikuvia turvapaikanhakijoista välitetään suomalaisissa medioissa. Median tutkiminen on relevanttia, sillä medialla on todettu olevan vaikutuksia esimerkiksi ihmisten tietoihin ja uskomuksiin; suuri osa suomalaisista saakin tietonsa turvapaikanhakijoista nimenomaan median välityksellä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten turvapaikanhakijoita representoidaan Ilta-Sanomien, vuoden 2015 kokonaistavoittavuudeltaan suurimman suomalaisen lehden uutisissa.</p> <p>Turvapaikanhakijoihin liittyvässä aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että turvapaikanhakijoista kirjoitetaan mediassa useimmiten negatiiviseen sävyyn. Lisäksi turvapaikanhakijat yhdistetään uutisoinnissa yhä useammin terrorismiin. Tässä tutkimuksessa tarkastellaankin myös sitä, miten 13.11.2015 tapahtuneet Pariisin terrori-iskut vaikuttavat turvapaikanhakijoiden representaatioihin. Tutkimuksen teoreettisena taustana ja metodina käytetään kriittistä diskurssintutkimusta ja -analyysiä, jonka viitekehyksessä on aiemmin tehty runsaasti tutkimusta vähemmistöryhmien representaatioista.</p> <p>Tutkimuksen aineisto koostuu kolmesta 13.11.2015 ja kolmesta 14.11.2015 julkaistusta uutisesta. Teksteistä tarkasteltiin, miten turvapaikanhakijoita nimetään, miten heidän toimijuuttaan kuvataan sekä minkälaisia mielikuvia heistä syntyy. Pariisin terrori-iskujen vaikutusta representaatioihin tarkasteltiin vertailemalla, muuttuvatko representaatiot iskujen jälkeen ilmestyneessä uutisoinnissa.</p> <p>Tutkielman tulokset ovat linjassa niiden näkemysten kanssa, joiden mukaan turvapaikanhakijoiden representaatiot ovat pitkälti negatiivisia. Useimmissa aineiston uutisissa turvapaikanhakijat nähdään aktiivisina toimijoina ainoastaan epätoivottujen maahantulijoiden roolissa. Maahan saapumisen jälkeen turvapaikanhakijoita kuvataan lähinnä valtaväestön näkökulmasta, ja he näyttävät pitkälti kustannuksina tai erityisjärjestelyjä vaativina objekteina. Lisäksi aineistossa näkyi turvapaikanhakijoiden lisääntynyt yhdistäminen terrorismiin: Pariisin terrori-iskujen jälkeen ilmestyneissä uutisissa nostettiin toistuvasti esille huoli siitä, voisiko Suomeen saapua terroristeja turvapaikanhakijoiden mukana.</p> <p>Tämän tutkimuksen tulokset luovat lisää tietoa muun muassa median käyttämästä vallasta, uutisten näkökulmien rajallisuudesta sekä vähemmistöryhmien näkymättömyydestä medialähteinä. Lisäksi tulokset vahvistavat näkemystä siitä, miten tärkeä rooli kriittisellä lukutaidolla on mediatekstejä tulkittaessa.</p>	
Asiasanat – Keywords Turvapaikanhakijat, kriittinen diskurssintutkimus, representaatio, vähemmistöryhmä, terrorismi	
Säilytyspaikka – Depository Kielten laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 AIKAISEMISTA TUTKIMUKSISTA TUTKIMUSKYSYMYKSIIN	3
3 TEORIA	5
3.1 Kriittinen diskurssintutkimus	5
3.2 Representaatiot ja niiden tutkiminen	7
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	8
4.1 Aineisto	8
4.2 Representaatiot analyysin kohteena	10
5 AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET	12
5.1 Turvapaikanhakijoiden nimeäminen ja heihin viittaaminen	12
5.2 Turvapaikanhakijat tulevat aktiivisesti, mutta oleskelevat passiivisesti	14
5.3 Turvapaikanhakijoihin liittyvät ennakkoluulot ja uhkakuvat	17
6 PÄÄTÄNTÖ	20
6.1 Tutkimustuloksien pohdinta	20
6.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusideoita	23
LÄHTEET	24

1. JOHDANTO

Syksyn 2015 aikana turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut Euroopan lähialueiden kriisien vuoksi runsaasti myös Suomessa. Vuonna 2015 Suomeen saapui ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, kun turvapaikkaa haki 32 476 ihmistä (Maahanmuuttovirasto 2016). Aiemmin 2000-luvulla Suomeen on saapunut enimmillään noin 6000 turvapaikanhakijaa vuosittain (Sisäministeriö 2015). Maahanmuuttovirasto on määritellyt turvapaikanhakijan henkilöksi, ”– joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle annetaan turvapaikka.” (Maahanmuuttovirasto 2016a.)

Turvapaikanhakijoihin liittyvät tekstit ovat saaneet runsaasti palstatilaa suomalaisissa medioissa lähes päivittäin. Aihetta voidaankin pitää journalismin kentällä avaintapahtumana (key events), sillä Euroopassa kasvanut turvapaikanhaku on lisännyt merkittävästi myös uutisoinnin määrää aiheesta. Tällöin turvapaikanhakuun liittyvien mediatekstien uutisarvo on aiheen ajankohtaisuuden sekä koetun tärkeyden vuoksi korkealla. (Horsti 2005: 57.) Muun muassa Yleisradio Oy lisäsi syksyn 2015 aikana internetsivuilleen jopa oman Turvapaikanhakijat-osaston, jossa julkaistaan kaikki aiheeseen liittyvät tekstit. Toiston avulla medialla onkin valta suunnata lukijoiden huomio tiettyihin asiointiloihin, jolloin turvapaikkaprosessin kaltaisiin, paljon mediahuomiota saaneisiin asiointiloihin voidaan yhdistää mielikuva aiheen tärkeydestä (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009: 454).

Koska turvapaikanhakijat vaikuttavat yhteiskuntaamme, ja osa heistä on tullut jäädäkseen, on tärkeää tutkia, minkälaista kuvaa heistä mediassa – erityisesti valtakunnallisissa journalismissa – välitetään. Joukkotiedotusvälineiden tutkiminen on relevanttia siksi, että niillä on mahdollisuus vaikuttaa ihmisten tietoihin, arvoihin, uskomuksiin, sosiaalisiin suhteisiin sekä sosiaalisiin identiteetteihin (Fairclough 1997: 10). Esimerkiksi representaatioita tarkastelemalla voidaan osoittaa tekstien taustalla vallitsevia ideologioita turvapaikanhakijoihin liittyen (van Dijk 1993: 250). Representoinnilla tarkoitetaan sitä kuvaa, mikä tietystä ilmiöstä välitetään tietyssä tekstissä. Medialla on suuri rooli turvapaikkakeskustelussa myös sen vuoksi, että media kykenee vaikuttamaan esimerkiksi siihen, minkälaista informaatiota muun muassa turvapaikanhakijoihin liittyvästä politiikasta tarjotaan. Yleisön mielipiteet kulloisestakin aiheesta muotoutuvat monesti median välittämän informaation kautta, sillä harvalla on kosketusta suoraan poliitikkoihin. (Herkman 2011: 22–25.)

Turvapaikanhakijoihin kohdistuvia asenteita on erityisen tärkeää tutkia Suomessa nyt, kun pakolaisia saapuu maahan merkittävästi enemmän kuin edellisinä vuosikymmeninä. Kandidaatintutkielmassani selvitänkin, miten turvapaikanhakijoita representoidaan Ilta-Sanomien internetsivuilta löytyvissä uutisissa. Valitsin Ilta-Sanomat tarkasteluni kohteeksi sen vuoksi, että kyseinen media on vuoden 2015 Kansallisen mediatutkimuksen mukaan kokonaistavoittavuudeltaan suurin suomalainen lehti (Kansallinen mediatutkimus 2015). Tutkimukseni teoreettisena taustana ja metodina käytän kriittistä diskurssintutkimusta ja -analyysiä, jonka viitekehysessä on tehty runsaasti tutkimusta eri ryhmien representaatioista (Pietikäinen 2000: 205). Erityisenä kiinnostukseni kohteena on vertailla, eroavatko ennen 13.11.2015 tapahtuneita Pariisin terrori-iskuja tuotetut representaatiot iskujen jälkeen tuotettujen uutisten representaatioista. Muun muassa Horsti (2005: 27) on todennut aikaisemmin, että monesti negatiiviset representaatiot turvapaikanhakijoista lisääntyvät terrori-iskujen jälkeen.

Turvapaikanhakijoiden representaatioiden lisäksi myös kielenkäytön tutkimus itsessään on relevanttia, sillä kielellä on tärkeä asema nyky-yhteiskunnassa: kielen avulla tehdään muun muassa poliittisia päätöksiä, välitetään informaatiota sekä merkityksellistetään asioita (Pietikäinen 2000: 191). Lisäksi tutkimukseni lisää tietoisuutta siitä, että medially on valtaa välittää merkityksiä ja siten keinoja vaikuttaa ihmisiin. Vaikka median valtaa ja yhteiskunnallista vaikutusta on vaikea todistaa konkreettisesti, on useissa aiemmissa tutkimuksissa osoitettu, että medially ajatellaan olevan runsaasti valtaa suhteessa lukijoihin (Sydänmaanlakka 2012: 16). Median tarjoamat tekstit luovat kuitenkin aina oman muunnelman todellisuudestamme, minkä vuoksi yleisön ei pitäisi kriitikkittömästi omaksua journalismissa tarjottuja asioita totena (Fairclough 1997: 136, 264 –269). Sen vuoksi vastaavaa tietoisuutta median käyttämästä vallasta sekä kriittisen lukutaidon tärkeyttä on hyvä korostaa tutkimustiedon avulla.

2. AIKAISEMISTA TUTKIMUKSISTA TUTKIMUSKYSY- MYKSIIN

Turvapaikanhakijoiden representaatioita on tutkittu Euroopassa 1990-luvulta lähtien. Suomessa tehdyssä tutkimuksessa on keskitytty lähinnä avaintapahtumien tarkasteluun, joten siinä mielessä kandidaatintutkielmani jatkaa tätä tutkimusperinnettä. (Horsti 2005: 85–86.) Erityisen laajasti turvapaikanhakijoiden kuvaamista mediassa Suomen kontekstissa on aiemmin tutkinut muun muassa Horsti (2005) väitöskirjassaan. Hänen mukaansa mediassa välitetään hyvin erilaisia kuvia turvapaikanhakijoista: jopa saman lehden sisällä pakolaisista saatetaan rakentaa esimerkiksi kotimaan osastolla epämartelevaa kuvaa, kun taas esimerkiksi kulttuuriosioissa pakolaisten maahamme tuoma monikulttuurisuus saatetaan kuvata positiivisena asiana. Horstin tutkimuksessa turvapaikanhakijoihin liittyvässä uutisoinnissa näkyikin kaksi vastakkaista päädiskurssia: turvapaikanhakijoiden tuoma myönteinen vaikutus suomalaiseen kulttuuriin sekä turvapaikanhakijoita vastustava diskurssi. (Horsti 2005: 11.) Diskursseilla tarkoitetaan tässä yhteydessä erilaisia puhetapoja samasta aiheesta. Erilaisten näkemysten vuoksi eri diskursseissa myös kieltä käytetään eri tavoin. (Pietikäinen 2000: 192.) Turvapaikanhakijoista kertovat uutiset voidaan jakaa erilaisiin diskursseihin sen mukaan, onko uutinen kirjoitettu esimerkiksi ihmisoikeuksien tai valtion taloudellisen tilanteen näkökulmasta.

Suuri osa suomalaisista saa Horstin (2005: 33) mukaan tietonsa turvapaikanhakijoista median välityksellä, toisin kuin esimerkiksi suorien kontaktien kautta. Silloin kun kuvattu kohde on sosiaalisesti etäällä, puhutaan hänestä kokemusten puutteen vuoksi todennäköisemmin kategorisoimalla. Omien henkilökohtaisten kokemusten puuttuessa reaktiot vieraaseen ihmiseen ovat monesti tyytellympiä, median ja muiden etnisyyttä tuottavien kenttien kautta saatuja mielikuvia. (Bauman 1997: 51; Horsti 2005: 33.) Sen vuoksi on tärkeä tutkia, miten ja kenen näkökulmasta journalismin kautta luodaan representaatioita erilaisille, erityisesti vähemmistön asemassa oleville ryhmille.

Sekä suomalaisten että ulkomaalaisten tutkimusten mukaan turvapaikanhakijoihin liittyvissä mediateksteissä negatiiviset diskurssit ovat positiivisia diskursseja yleisempiä. Mediassa turvapaikanhakijoista kirjoitetaan monesti siihen sävyyn, että turvapaikkaprosessi olisi paniikkia aiheuttava sosiaalinen ongelma. Paniikkia ihmisissä luo esimerkiksi se, että turvapaikanhakijat saatetaan mediassa liittää sairauksiin, tauteihin, rikollisuuteen sekä yleisen kaaoksen kasvuun. (Horsti 2005: 86.) Sekä Suomessa että Euroopan unionissa turvapaikanhakijoista kerro-

taankin uutisissa usein turvallisuusdiskurssin kautta, jolloin painotetaan muun muassa turvapaikanhakijoiden epävirallisia maahanmuuttokeinoja tai ylikansallista rikollisuutta (Huysmans 2000; Mervola 2005). Tällaiset kuvaukset luovat mielikuvaa siitä, että turvapaikanhakijat aiheuttaisivat riskejä turvallisuudelle.

Mediassa turvapaikanhakijat liitetään lisäksi yhä useammin terrorismiin. Ilmiö ei kuitenkaan näy pelkästään mediassa, vaan jopa Iso-Britannian terroristilain lisäpöytäkirjassa turvapaikkaan ja terrorismiin liittyviä kysymyksiä käsitellään yhdessä. Lisäpöytäkirjan mukaan hakijalta voidaan evätä mahdollisuus suojeluun, mikäli hänellä epäillään olevan yhteyksiä terrorismiin. (Ahmed 2003: 209–210.) Ahmedin (2003: 210) mukaan tämä rinnastus sisältää oletuksen siitä, että ”*kaikista kansakunnan jäsenistä* (alamaiset, kansalaiset, siirtolaiset, jopa turistit) juuri turvapaikanhakija on kaikkein todennäköisimmin kansainvälinen terroristi.” Lisäksi hän huomauttaa, että samaan aikaan kun säädettiin uudet kansainväliset terroristilait, säädettiin myös kansainväliset turvapaikkaa koskevat rajoitukset (Ahmed 2003: 210). Horsti (2005: 27) puolestaan on todennut, että esimerkiksi huolestunut uutisointi huonosti integroituneiden muslimien maahanmuutosta lisääntyi länsimaisissa medioissa muun muassa 11.9.2001 tapahtuneiden WTC-iskujen sekä Madridissa 11.3.2004 tapahtuneiden terrori-iskujen jälkeen.

Turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa on tärkeää tutkia, minkälaiset mielikuvat heistä ovat Suomen nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa vallalla. Lisäksi 13.11.2015 tapahtuneiden Pariisin terrori-iskujen vuoksi on ajankohtaista tarkastella myös sitä, liitetäänkö iskujen jälkeen ilmestyneissä uutisissa turvapaikanhakijoihin terrorismiin liittyviä pelkoja ja uhkakuvia. Tässä tutkielmassa tutkin uutisissa välitettyjä kuvauksia turvapaikanhakijoista representaatioita eli kuvaamista sekä uudelleen esittämistä tarkastelemalla (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 53). Tutkin turvapaikanhakijoiden representaatioita seuraavien tutkimuskysymysten avulla: Miten turvapaikanhakijoita representoidaan Ilta-Sanomien uutisissa ennen Pariisin terrori-iskuja sekä iskujen jälkeen ilmestyneissä uutisissa? Miten turvapaikanhakijoita nimetään, miten heidän toimijuuttaan kuvataan ja minkälaisia mielikuvia heistä syntyy kyseisinä ajankohtina?

Kandidaatintutkielman suppeuden vuoksi rajasin representaatioiden tarkastelemisen ai-noastaan turvapaikanhakijoiden nimeämisen, heidän toimijuutensa kuvaamisen sekä heistä syntyvien mielikuvien tarkasteluun, jotta representaatioiden ajallinen vertailu olisi mahdollista. Työn suppeuden sekä laadullisen tutkimusmetodin vuoksi en myöskään pyri saamaan yleistettäviä tuloksia aikaan, vaan antamaan hyvän tilannekuvan aiheesta.

3. TEORIA

Aineistoni analysoinnissa käyttämäni menetelmä, kriittinen diskurssintutkimus, on yksi diskurssianalyysin suuntauksista. Funktionaalista kielikäsitystä edustava diskurssintutkimus on monitieteistä tutkimusta, jota yhdistää kiinnostus kielen ja sen käytön tutkimiseen. Tutkimussuuntauksen taustalla vaikuttaa vahvasti Foucaultin (1981) näkemys kielen sosio-konstruktivisesta luonteesta, eli kielen ja sosiaalisen maailman yhteenkietoutuneesta suhteesta. Sosio-konstruktivismin keskeinen ajatus on, että kieli ja sosiaalinen maailma vaikuttavat toinen toisiinsa. (Pietikäinen 2000: 191–192.)

Diskurssintutkimuksen mukaan kieli on sosiaalinen ilmiö sekä vuorovaikutuksen väline. Tutkimuksessa tarkastellaan kielen käyttöä sekä merkitysten rakentumista, joten diskurssit ovat tutkimuksessa tärkeässä asemassa. (Luukka 2000: 139). Faircloughin (1995: 7) mukaan *diskurssilla* (yksikössä) tarkoitetaan yleisesti kielen käyttöä, kun taas *diskursseilla* (monikossa) tarkoitetaan erilaisia puhetapoja samasta aiheesta. Yhteisöjen ajatellaan toimivan yhteisten diskurssien avulla (Luukka 2000: 151–152), sillä diskursseilla hahmotetaan ja jäsennetään maailmaa. Kielenkäyttö ei kuitenkaan ole täysin satunnaista, vaan ympäröivällä maailmalla on vaikutusta siihen, minkälaiseksi kielenkäyttö kussakin tilanteessa muodostuu. (Pietikäinen 2000: 192.) Yksittäisen tekstin diskurssit voidaan tunnistaa tarkastelemalla tekstin ominaisuuksia sekä sitä, miten kyseessä olevasta ilmiöstä puhutaan (Pynnönen 2013: 32–33).

3.1 Kriittinen diskurssintutkimus

Kriittinen diskurssianalyysi on sekä teoria että menetelmä, ja siinä on aineksia sekä kielitieteellisen että yhteiskuntatieteellisen diskurssintutkimuksen näkemyksistä. Suuntauksessa käytetyt metodit voivat vaihdella tutkijasta riippuen, minkä vuoksi refleктоiva ote sekä tutkijan tavoitteiden ja taustaoletuksien eksplisiittinen esittäminen on tärkeää tutkimusta tehdessä. Tavoitteena kaikessa kriittisessä diskurssintutkimuksessa on tehdä tutkimusta, joka on sosiaalisesti relevanttia. (Pietikäinen 2000: 191–192, 196, 203.) Turvapaikanhakijoiden ennätyksellisen suuren määrän vuoksi tämän työn kaltainen tutkimus on ajankohtaista Suomessa; tietoa siitä, miten medially on valtaa vaikuttaa lukijoiden mielipiteeseen, on tärkeää korostaa erityisesti avaintapahtumien osalta ajankohtaisen tutkimuksen avulla.

Kriittistä diskurssintutkimusta hyödyntävät tutkijat ajattelevat, että merkityksiä muodostettaessa sosiaaliset ja poliittiset syyt vaikuttavat siihen, minkälaisia merkkejä yhdistetään tiettyihin merkityksiin (Pietikäinen 2000: 210). Kielenkäytön sosiaalisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia käsittelevillä tutkimuksilla pyritään lisäämään tietoa tästä kielen sosiaalisesta luonteesta (Kress 1996: 15). Faircloughin (1992: 64) mukaan kielenkäytön sosiaalinen luonne näkyy esimerkiksi siinä, että kielenkäytöllä konstruoidaan muun muassa sosiaalisia identiteettejä, ryhmien välisiä suhteita sekä tietoja ja uskomuksia.

Kriittisten diskurssintutkijoiden mukaan kieli toimii ideologian ja vallan välineenä, sillä kielelliset valinnat tehdään aina jonkin periaatteen mukaan (Pietikäinen 2000: 204). Diskursien avulla konstruoituja valta-asetelmia sekä ideologioita voidaan selvittää tarkastelemalla toisiinsa yhteydessä olevia diskurssikäytänteitä sekä sosiokulttuurisia käytänteitä (Pietikäinen 2000: 193; van Dijk 1993: 249–250). Diskurssikäytännöillä Fairclough (1995: 28) tarkoittaa esimerkiksi tekstin tuottamisen sekä vastaanottamisen tapoja, kun taas sosiokulttuurisiin käytänteisiin liittyvät tilannekohtaiset, institutionaaliset ja yhteiskunnalliset tasot. Tekstejä ja diskursseja voidaan kriittisten diskurssintutkijoiden mukaan tulkita ainoastaan niiden kontekstissa, sillä kielenkäytössä vaikuttavat aina eri kielimuotojen – esimerkiksi eri kielten tai genrejen – aikaisemmat käyttökontekstit. (Wodak & Meyer 2001: 15; Pietikäinen & Mäntynen 2009: 15–16). Kriittisessä diskurssintutkimuksessa kielenkäytön mikrotaso yhdistetään siis tilanteen makrotasoon huomioimalla tekstissä vaikuttavat kontekstit (van Dijk 1993: 252). Siten peilaan myös omassa tutkimuksessani aineistossa käytettyä kieltä yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja pohdin, miksi kyseisiä kielellisiä valintoja on tehty.

Valta ja pääsy diskursseihin liittyvät toisiinsa, sillä kaikilla ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia käyttää ja tuottaa kaikkia diskursseja (Pynnönen 2000: 17). Esimerkiksi poliittisiin, hallinnollisiin sekä journalistisiin instituutioihin on rajattu pääsy. Nämä instituutiot voivat kuitenkin painottaa tiettyjä diskursseja ja niihin liittyviä käytänteitä sekä vahvistaa tai heikentää toimintatavoillaan niiden vaikutusta. (Pietikäinen 2000: 198.) Dominoivilla diskursseilla voidaan manipuloida vastaanottajien mentaalisia malleja, sillä dominoivat käsitykset välittävät tiettyjä sosiaalisia käsityksiä, esimerkiksi asenteita, ideologioita ja arvoja (Pynnönen 2000: 30). Muun muassa piilotettuja ja itsestään selvinä pidettyjä valta-asetelmia paljastamalla kriittisellä diskurssintutkimuksella pyritäänkin muuttamaan yhteiskuntaa siten, että varsinkin alistetussa asemassa olevien oloilla olisi mahdollisuus parantua (Pietikäinen 2000: 205). Kriittisen ja emansipatorisen lähestymistapansa vuoksi kriittinen diskurssianalyysi sopii hyvin kuvaamaan, miten kielellä pyritään vaikuttamaan ihmisten mielikuviin ja asenteisiin. Juuri poliittisuutensa

vuoksi kriittinen diskurssianalyysi poikkeaa muista diskurssianalyyseistä (Pietikäinen 2000: 193).

3.2 Representaatiot ja niiden tutkiminen

Kriittinen diskurssintutkimus on luonnollinen valinta representaatioiden tarkastelun metodiksi, sillä representaatioiden avulla rakentuva vallankäyttö ja epätasa-arvo ovat kriittisen diskurssintutkimuksen tärkeitä tutkimuskohteita. Kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksessä on tehty runsaasti tutkimusta oletetusti alistetussa asemassa olevien ryhmien representaatioista. (Pietikäinen 2000: 205.) Tutkimukseni asettuukin turvapaikanhakijoista tehdyn aiemman tutkimuksen jatkumoksi, jolloin tutkimukseni tarjoaa nykyisten representaatioiden kuvaamisen lisäksi mahdollisuuden tarkastella myös sitä, ovatko representaatiot edelleen pääasiassa negatiivisia.

Representaatiot eli kuvaukset ilmiöstä vaihtelevat sen mukaan, mitä tekstin sisältöön on valittu, kerrotaanko asioista suoraan vai epäsuorasti, minkälaiset asiat nousevat ensisijaisiksi sekä minkälaisista prosessityypeistä ja kategorioista representointi muodostuu. Tapahtumien kuvaamisen valinnoissa näkyvät kielelliset erot, jotka johtuvat eri diskursseista; eri tekstityypeillä ja diskurssityypeillä ajatellaan olevan omat konventionsa sen suhteen, miten asioita esitetään. (Fairclough 1997: 136.) Vaikka representaatioiden selvittäminen vaatii teksteissä näkyvien diskurssien tunnistamista, keskityn tutkimuksessani tarkkojen diskurssien kuvauksien sijaan kuitenkin pääasiassa representaatioiden esittelyyn.

Toteutan aineistoni representaatioiden analyysin noudattamalla kriittisen diskurssianalyysin yleisesti käytettyä kolmivaiheisen prosessin mallia. Analyysi lähtee liikkeelle tekstin mikrotasolta, jolloin tarkastellaan neutraalisti tekstin lingvistisiä ominaisuuksia, sisältöä sekä rakennetta. (Pynnönen 2013: 31.) Tarkastelu kohdistuu Hallidayn (1978) määrittelemään ideationaaliseen metafunkioon, jossa representaatioita tuotetaan (Shore 2012: 161; ks. Halliday 1978). Analyysin toisessa vaiheessa konteksti astuu mukaan vahvemmin, kun aineistoa tulkitaan sen tilanteisen, intertekstuaalisen ja yhteiskunnallisen kontekstin mukaan. Tässä analyysin vaiheessa tekstiä ja diskurssia pyritään ymmärtämään laajemmin kuin vain tekstuaalisella tasolla. Analyysin kolmannessa, kriittisessä vaiheessa esiin nousseita representaatioita tarkastellaan kriittisesti vallan näkökulmasta, yhteiskunnallisissa, historiallisissa ja poliittisissa konteksteissa. (Pynnönen 2013: 31–33.) Aineistoni konkreettisista analyysimenetelmistä kerroon myöhemmin luvussa 4.3.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Aineisto

Valitsin turvapaikanhakijoiden representaatioiden kuvauksen kandidaatintutkielmani aiheeksi, sillä ajankohtainen, laajasti mediahuomiota saanut sekä keskustelua herättänyt aihe tuntui tärkeältä tutkimuskohteelta. Uutinen oli mielestäni relevantti tekstilaji aiheen kannalta, sillä uutisten tulisi kertoa tapahtumista neutraalisti. Valitsin tarkasteltavaksi aineistoksi Ilta-Sanomien internetsivuilla julkaistuja uutisia, sillä Ilta-Sanomien kokonaistavoittavuus oli vuonna 2015 Suomen suurin (Kansallinen Mediatutkimus 2015).

Uutinen on tekstilaji, jossa pyritään kertomaan ajankohtaisista, todenmukaisista asioista tavallisesti tärkeysjärjestyksessä. Vaikka uutisteksteissä pyritään objektiivisuuteen, välittyy toimittajan – ja mahdollisesti muiden taustavaikuttajien, kuten päätoimittajan – ääni aina tehtyjen valintojen muodossa. (Kuutti 2009; Sydänmaanlakka 2012: 31.) Genren konventioiden ohella uutistekstejä ohjaavat Suomessa lisäksi journalistiset säännöt, joiden mukaan esimerkiksi ihmisten etnistä alkuperää tai kansallisuutta ei saisi tuoda asiaankuulumattomasti esille (Julkisen sanan neuvosto 2011). Näennäisestä neutraaliudesta huolimatta uutisella on valtaa, sillä mediatekstit luovat näkökulmasta riippuen oman muunnelmansa todellisuudesta (Fairclough 1997: 136). Uutisteksteissä syntyy lisäksi epätasa-arvoa diskurssin ja vallan suhteen, sillä eri sosiaalisilla ryhmillä ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua yleisiin tai julkisiin diskursseihin, saati luoda niitä (Pynnönen 2013).

ISIS-terroristijärjestön tekemät Pariisin terrori-iskut tapahtuivat 13.11.2015 yhdeksän jälkeen illalla. Päätin valita aineistooni uutisia tuolta kyseiseltä päivältä sekä terrori-iskuja seuranneelta päivältä (14.11.2015), jotta voisin tarkastella, miten turvapaikanhakijoiden uutisointi muuttuu terrori-iskun vuoksi. 13.11.2015 päivän ajalta valitsin kolme viimeisintä ja 14.11.2015 päivän ajalta kolme ensimmäistä turvapaikanhakijoihin liittyvää uutista. Hakusanana uutisia etsiessäni käytin ”turvapaikanhakij”, jotta hakukone löytäisi kaikki uutiset, joissa turvapaikanhakijat on mainittu jossain sijamuodossa. Valitsin aineistooni uutiset, joissa turvapaikanhakua käsiteltiin kotimaan kannalta, sillä läheisyytensä vuoksi kotimaan uutiset vaikuttavat lukijoihin todennäköisesti enemmän kuin muiden maiden tilanteisiin keskittyvät uutiset. Suomalaisten medioiden välittämien turvapaikanhakijoiden representaatioiden tarkastelu on relevanttia, sillä turvapaikanhakijoiden ennätyksellisen suuren määrän vuoksi he tulevat näkymään yhä useamman suomalaisen elämässä aiempaa enemmän.

Aineistossani näkyy nykyaikaisille internetissä julkaistuille uutisille tavallinen piirre, jossa uutisen yhteydessä on aiheeseen liittyvä video. Lisäksi kuvat ovat uutisissa hyvin tavallisia. Tutkielmani suppeuden vuoksi päätin kuitenkin keskittyä nimenomaan uutisten kirjoitetun kielen analysointiin, jotta voin tarkastella systemaattisesti joitain representaation piirteitä. Siitä huolimatta otan kuvissa ja videoissa ilmenevät asiat suurpiirteisemmin huomioon, sillä ne vaikuttavat oleellisesti uutisesta välittyviin mielikuviin. Annan jokaiselle uutiselle koodin Ux (x on uutisen numero), joita käytän tutkimuksessani myöhemmin uutisten otsikoiden sijasta.

13.11.2015 turvapaikanhakijoihin liittyvä uutisointi keskittyi turvapaikanhakijoiden liikkeisiin sekä siihen, miten muiden maiden tekemät päätökset vaikuttavat Suomeen. Ensimmäinen valitsemani uutinen on kello 15:46 julkaistu Mika Lehdon (Lehto 2015) kirjoittama *Orpo IS:lle: Aloitamme tehostetun valvonnan satamissa ja lentokentillä* (U1). Uutisessa kerrotaan, miten Ruotsin aloittamat rajatarkastukset vaikuttavat Suomeen sekä miten ja mitä reittejä pitkin turvapaikanhakijoita Suomeen saapuu. Uutisessa on video, jossa eräs Ruotsin poliisi kertoo, miten Ruotsissa tilapäisissä rajatarkastuksissa toimitaan junamatkojen osalta. Lisäksi uutisessa on kuvat haastatelluista pääministeri Juha Sipilästä sekä sisäministeri Petteri Orvosta.

Toisessa valitsemassani uutisessa, Arja Paananen (Paananen 2015) 13.11.2015 kello 19:10 julkaistussa *Norjan rajalla tapahtumassa muutos – Suomessa varaudutaan käänteeseen turvapaikanhakijoiden virrassa* (U2) kerrotaan myös, miten toisen maan päätökset mahdollisesti vaikuttavat Suomen tilanteeseen. Uutisen mukaan Norjassa suunnitellaan lakimuutosta, joka mahdollistaisi Venäjältä saapuvien turvapaikanhakijoiden pikakäännetykset. Tekstin yhteydessä on heilahtanut kuva turvapaikanhakijoista, jotka ylittävät Norjan rajaa polkupyörillä.

Viimeinen 13.11.2015 Ilta-Sanomissa julkaistu turvapaikanhakijoihin liittyvä kotimaan-uutinen on kello 20:50 julkaistu, Katariina Karjalaisen (Karjalainen 2015) kirjoittama *Kuntosali sulki ovensa maahanmuuttajilta – Poliisi: Jää arvioitavaksi, onko tämä hyväksyttävä syy* (U3). Uutinen poikkeaa muista päivän viimeisimmistä uutisista siinä, että se ei käsittele turvapaikanhakijoita muuta kuin viitteellisesti, ja siinä puhutaan ainoastaan Suomessa jo oleskelevista turvapaikanhakijoista. Uutisessa keskitytään käsittelemään sitä, onko heinolalaisen kuntosalin julkaisema Facebook-ilmoitus rasistinen. Uutisessa on kuva kuntosalin ja vastaanottokeskuksen lähellä sijaitsevasta Reumasairaalaista sekä katkelma kuntosalin tiedotteesta.

14.11.2015 ensimmäinen turvapaikanhakijoihin liittyvä uutinen oli myös Karjalaisen (Karjalainen 2015a) kirjoittama, kello 6:15 julkaistu *Sisäministeriön osastopäällikkö paljastaa, millaiset kustannukset syksyn pakolaisvyörystä on varauduttu maksamaan* (U4). Uutinen käsittelee turvapaikanhakijoista Suomelle aiheutuneita kuluja. Siinä on kaksi kuvaa: toisessa poliisit suorittavat rajatarkastusta Ruotsissa, kun taas toisessa on kuvattu Tornion järjestelykeskukseen

jonottavia turvapaikanhakijoita. Uutisen yhteydessä on myös video, joka ei kuitenkaan liity suoraan uutisen aiheeseen, vaan siinä kerrataan melko laajasti turvapaikanhakijoiden tilannetta Suomen kannalta. Videossa kuvataan turvapaikanhakijoiden määrää ja saapumisreittejä, heidän sijoittamistaan vastaanottokeskuksiin sekä tilanteesta syntyneitä levottomuuksia.

Pariisin terrori-iskujen vuoksi 13.11.2015 illan sekä useiden seuraavien päivien uutisointi keskittyi pitkälti iskujen käsittelyyn. Turvapaikanhakijoista puhuttiin kuitenkin toisinaan myös näissä uutisissa. Ensimmäinen tällainen uutinen oli Mika Lehdon (Lehto 2015a) kirjoittama, kello 15:02 julkaistu *Onko Suomessa terroristeja? Supon päällikkö Pelttari: ”Emme ole ulkona tästä ilmiöstä”* (U5). Uutisessa todetaan, että Pariisin terrori-iskuilla ei toistaiseksi ole havaittu olevan yhteyksiä Suomeen. Turvapaikanhakijat nousevat uutisessa esille, kun Suojelupoliisin päälliköltä Antti Pelttarilta kysytään, onko vaaraa, että ISIS pesiytyy Suomeen suurta turvapaikanhakijamäärää hyödyntämällä. Uutiseen on liitetty kuva haastatellusta Pelttarista.

Seuraava, jälleen Lehdon (Lehto 2015b) kirjoittama, kello 15:26 julkaistu *Sisäministeri Orpo: Hallitus ja presidentti pitivät ylimääräisen istunnon* (U6) käsittelee terrori-iskun uhkaa Suomessa. Suomen keskeisten päättäjien pitämän ylimääräisen istunnon ja siellä käsiteltyjen asioiden ohella uutisessa nousee jälleen esille huoli siitä, saapuuko Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden joukossa terroristeja. Tässäkin uutisessa on kuva haastatellusta Orvosta.

4.2 Representaatiot analyysin kohteena

Tarkoitukseni on siis tarkastella edellä esittelemissäni uutisissa rakennettuja turvapaikanhakijoiden representaatioita. Representaatioita tutkittaessa tavoitteena on saada kuvattua se mahdollisuuksien verkosto, joka vaikuttaa lingvististen valintojen tekemiseen ja siten representaatioiden muodostumiseen. Tekstistä tarkastellaan, miten propositiot eli merkityssisällöt on rakennettu sekä miten niitä on yhdistelty ja jaksoteltu. (Fairclough 1997: 136–137.) Lingvistinen tarkastelu kohdistuu tekstin ideationaaliseen eli representatiiviseen meta-funktioon, joka voidaan jakaa edelleen eksperientiaaliseen sekä loogiseen meta-funktioon. Yksittäisten propositioiden merkityssisällöt rakentuvat eksperientiaalisessa meta-funktiossa, sillä kyseisellä meta-funktiolla konstruoidaan asiointiloja ja niiden olosuhteita. (Shore 2012: 161.) Yksittäisen proposition osalta tutkittavana on lauseen rakentuminen tietyistä elementeistä sekä näiden elementtien konstruoimat prosessit, osallistujat ja olosuhteet (Faircloughin 1997: 137).

Sen sijaan merkityssisältöjen yhdistely ja jaksottelu kuuluvat loogisen metafunktion piiriin, sillä loogisella metafunktiolla konstruoidaan asiaintiloista muodostuvia laajempia komplekseja, esimerkiksi lauseyhdistelmiä (Shore 2012: 161). Propositioiden yhdistelyllä ja jaksotellulla on merkitystä sen vuoksi, että lähekkäisten lauseiden koherenssisuhteet sekä tekstin kokonaisuuden taso vaikuttavat representaatioiden muodostumiseen. Loogisen metafunktion avulla luodut lauseiden ja virkkeiden koherenssisuhteet eivät ole objektiivisia, joten näitä suhteita analysoitaessa tarkastellaan, miksi lauseen tietyt elementit on tematisoitu tai ensisijaistettu. Näiden suhteiden osoittaminen vaatii kuitenkin aina tulkintaa – etenkin silloin, jos suhteet ovat implisiittisiä. (Fairclough 1997: 137–138, 160.)

Representaatiota konstruoidessa vaihtoehtoja tarjoaa muun muassa sanasto. Eri diskursseissa sanoja valitaan eri kategorioiden tai metaforien joukosta erilaisin perustein. (Fairclough 1997: 143.) Turvapaikanhakijoista voidaan uutisissa puhua esimerkiksi *vyörynä* tai ihan vain *turvapaikanhakijoina*. Myös kieliopilla on merkitystä, sillä toimintatyypit ja osallistujatyypit vaikuttavat representaatioiden muodostumiseen. Jos jokin asiaintila esitetään esimerkiksi tapahtumana eikä tekona, on sillä erilainen vaikutus representaation muodostumiseen. (Fairclough 1997: 143, 150.)

Faircloughin (1997: 144–145) mukaan ”Kielestä voi eritellä seuraavanlaisia toiminnan tyyppisiä: teko, tapahtuma, asiaintila, mentaalinen toiminta, sanallinen toiminta”. Näihin toimintatyyppisiin kuuluu erilaisia osallistujatyyppisiä, joiden erilaisilla valinnoilla voidaan vaikuttaa siihen, minkälainen representaatio propositiosta muodostetaan. Toimintatyyppien valinnoilla voidaan esimerkiksi hämärtää toiminnan tekijä ja hänen vastuunsa, jos toiminnan ilmaisemisen sijaan toiminta kerrotaan esimerkiksi nominalisoinnilla tai passiivilauseella. (Fairclough 1997: 144–149.) Toimintatyyppien sijaan voidaan puhua myös prosessityypeistä (ks. Shore 2012: 164–165).

Omassa analyysissäni tarkastelun kohteena ovat erityisesti turvapaikanhakijoiden nimeämiset. Nimeämisillä ja niihin sisältyvillä metaforilla määritellään olioita ja asiaintiloja. Julkisuudella ja lähteillä on valtaa nimeämisten suhteen, sillä kaikki nimet eivät saa yhtä paljoa julkisuutta kuin toiset. Kun jokin ilmiö nimetään toistuvasti tietynlaisena, tuotetaan yhdelle perspektiiville vahvistusta. (Horsti 2005: 75.) Tutkimuksessani tarkastelen lisäksi turvapaikanhakijoiden toimijuutta. Loogisesta metafunktiosta keskityn tarkastelemaan niitä asiayhteyksiä, joihin turvapaikanhakijat asetetaan, sillä asiayhteyksillä on merkitystä turvapaikanhakijoihin liitettyjen mielikuvien kannalta. On myös hyvä muistaa, että tekstit koostuvat erilaisista kielellisistä valinnoista, joten myös se, mitä tekstissä ei ole, voi paljastaa merkittäviä asioita käsiteltävästä tekstistä (Fairclough 1995: 5).

5 AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET

Toteutin aineistoni analyysin kriittisen diskurssintutkimuksen tavallista etenemistä noudattaen siten, että ensin tarkastelin aineistoani objektiivisesti ainoastaan lingvistisiin seikkoihin huomiota kiinnittäen, sen jälkeen tulkitsin ja lopulta tarkastelin havaintojani kriittisesti. Tutkimusraportissani yhdistän kuitenkin analyysin kaksi ensimmäistä vaihetta, joten tärkeimpiä havain- toja esitellessäni tulkitsen jo hieman uutisten kontekstia sekä niistä muodostuvia representaati- oita. Johtopäätöksiä esittelen tarkemmin luvussa 6.

5.1 Turvapaikanhakijoiden nimeäminen ja heihin viittaaminen

Aineistossani turvapaikanhakijoiden nimeämiseen ei vaikuttanut se, oliko uutinen julkaistu Pa- riisiin terrori-iskuja ennen vai niiden jälkeen. Turvapaikanhakijoihin viitataan selvästi yleisim- min, peräti 47 kertaa, virallisella termillä *turvapaikanhakijat*. Luonnollisesti heihin viitataan toiston välttämiseksi myös eri sijamuotoihin taipuneilla pronomineilla, kuten sanoilla *hän* (3 kertaa), *he* (8), *ne* (3) ja *kaikki* (1). Muita suhteellisen neutraaleina pidettäviä nimeämisiä ovat muun muassa *hakija*- sekä *henkilö*-sana. Lähes kaikissa uutisissa käytetään myös *Suomeen tul- leet* tai *saapuvat* -ilmauksien kaltaisia ellipsejä viitatessa turvapaikanhakijoihin (U4). Lisäksi turvapaikanhakijoihin viitataan uutisissa muun muassa *alkukuulemisella*, *ilmiöllä*, *vastaanotto- keskuksen* kautta sekä *pakolaistilanteella*. Vaikka viimeisimmät mainitsemani esimerkit eivät ole puhtaasti nimeämisiä, pyritään niillä yhtä kaikki kuvaamaan turvapaikanhakijoita sekä hei- dän tilannettaan.

Useissa uutisissa turvapaikanhakijoihin viitataan lisäksi heidän tekemiensä hakemuksien kautta sen sijaan, että heihin viitattaisiin inhimillisinä ihmisinä (esimerkki 1):

- 1) Ensi vuoden menot on laskettu sen mukaan, että ensi vuonna Suomeen saapuu 15 000 uutta turvapai- kanhakijaa. Lisäksi käsiteltävänä on noin 35 000 syksyn aikana tullutta hakemusta. (U4)

Esimerkkivirkkeiden peräkkäisen sijainnin vuoksi voidaan ajatella, että *hakemuksilla* vii- tataan nimenomaan turvapaikanhakijoihin. Sen sijaan, että uutisessa korostettaisiin turvapai- kanhakijoiden inhimillistä puolta, korostetaan jälkimmäisessä esimerkkivirkkeessä hallinnan näkökulmaa, jossa *hakemukset* odottavat käsittelyä.

Aineistossani turvapaikanhakijoita kuvataan toistuvasti myös luonnonkatastrofeihin viittaavilla metaforilla. Turvapaikanhakijoihin viitataan esimerkiksi kahdesti *turvapaikanhakijoiden tulvana* (U1), kerran *pakolaisvirtana* (U1) ja *turvapaikanhakijoiden virtana* (U2) sekä kolmeen kertaan *pakolaisvyörynä* (U4). Lisäksi yhdessä uutisessa turvapaikanhakijoiden suurta määrää verrataan kitkemisen kaltaiseen negatiiviseen ongelmaan (esimerkki 2). Metaforaa käyttämällä toisen käsitteen merkityksiä siirretään uuteen käsitteeseen (Hellsten 2002: 2–3), minkä vuoksi luonnonkatastrofien negatiiviset konnotaatiot kytkeytyvät myös turvapaikanhakijoihin. Samalla myös kohteen inhimillisuus vähenee. Esimerkiksi kitkemisestä puhuttaessa turvapaikanhakijoihin yhdistyy muun muassa mielikuva, jossa maata puhdistetaan rikkakasveista (KS s.v. *kitkeä*). Turvapaikanhakijoiden nimeäminen luonnonkatastrofeihin viittaavien metaforien avulla juontuu varmasti osittain historiasta, sillä niitä on käytetty kaikkialla länsimaissa (Horsti 2005: 136).

2) Ruotsi aloitti eilen rajatarkastukset turvapaikanhakijoiden tulvan kitkemiseksi. (U1)

Mielenkiintoista on, että mikäli turvapaikanhakijoita kuvaillaan aineistoni uutisissa arvottavimmilla nimityksillä, esiintyy tällaisia muusta aineistosta poikkeavia nimityksiä uutisessa useammankin kuin kerran. Esimerkiksi Norjan lakimuutoksesta kertovassa uutisessa (U2) turvapaikanhakijoita nimitetään *maahanpyrkijöiksi* sekä *kiireellistä suojelua tarvitseviksi sotapakolaisiksi* – tosin jälkimmäistä nimitystä käytetään negaatioissa, sillä uutisessa viitattujen turvapaikanhakijoiden ei ajatella kuuluvan tähän ryhmään. Suomen tehostettua rajavalvontaa käsittelevässä uutisessa (U1) esiintyvät puolestaan viittaukset *turvapaikanhakijoiden tulva*, *laittomasti maahan tulevat*, *joku*, *pakolaiskriisi* sekä *pakolaisvirta*. Sen sijaan turvapaikkaprosessin kustannuksista kertovassa uutisessa (U4) kolmeen kertaan mainitulla *pakolaisvyöryllä* on lisäksi loogisen metafunktion kautta tärkeä rooli nimeämisten sijainnin kannalta: turvapaikanhakijoiden liikkumiseen viitataan *pakolaisvyörynä* heti uutisen otsikossa, ingressissä ja ensimmäisessä kappaleessa, sekä kolmannessa kappaleessa vielä kerran pelkkänä *vyörynä*. Näiden nimeämisten sijainti ja toistuminen heti uutisen alussa on merkittävää, sillä se antaa enemmän painoarvoa termeille; uutisessahan tärkeimmät asiat mainitaan heti alussa. Arvottavat nimitykset luovat näissä yhteyksissä negatiivisia konnotaatioita turvapaikanhakijoihin.

Yhteistä arvottavia nimityksiä käytävillä uutisilla on se, että ne on kirjoitettu diskurssissa, jossa käsitellään turvapaikanhakijoiden tilannetta Suomen valtion sekä hallinnon kannalta. Nimitän tätä diskurssia hallinnolliseksi diskurssiksi. Lisäksi yhdessä uutisessa (U4) taloudellinen näkökulma on vahvasti läsnä. Negatiivisten ilmausten runsaus hallintodiskurssissa

– ja varsinkin taloudellisessa diskurssissa – johtuu mitä todennäköisimmin siitä, että näissä diskursseissa turvapaikanhakijat nähdään kustannuksien sekä ylimääräisten järjestelyiden kautta. Huomionarvoisaa on, että turvapaikanhakijoita kuvattiin luonnonkatastrofeihin viittaavien metaforien kautta ainoastaan näissä diskursseissa. Analyysini perusteella turvapaikanhakijoiden nimeämisiin vaikuttaa siis nimenomaan uutisen diskurssi, ei uutisen julkaisuajankohta.

Yhdessäkään aineistoni uutisessa turvapaikanhakijoita ei esitellä yksilöinä, vaan useimmiten heihin viitataan isona, melko homogeenisenä ryhmänä. Turvapaikanhakijoiden joukkoon on kuitenkin saatettu tehdä suurpiirteisiä jaotteluja esimerkiksi laillisten tai laittomien turvapaikanhakijoiden muodossa. Turvapaikanhakijoihin liitetäänkin useimmiten ainoastaan heidän lainmukaiseen statukseensa liitettäviä ominaisuuksia: turvapaikanhakijat saattavat olla esimerkiksi *käännyttyjä* tai niitä, *joilla ei ole Schengen-viisumia* (U1). Inhimillisten arvojen korostaminen ja avun tarpeellisuuden huomiointi jäävät siis uutisissa hyvin vähäisiksi.

Parhaiten turvapaikanhakijoiden inhimillinen representointi sekä heterogeeninen ryhmä tulevat esiin turvapaikkaprosessin kustannuksista kertovan uutisen yhteydessä julkaistun videon kautta (U4). Videolla muun muassa kerrotaan, että marraskuussa suurin osa tulijoista on afganistanilaisia, ja että he ovat köyhemmistä oloista ja nuorempia kuin aiemmin Suomeen saapuneet turvapaikanhakijat. Lisäksi Suomeen saapui videon mukaan marraskuussa enemmän perheitä kuin aikaisemmin. Videossa myös näytetään erilaisia turvapaikanhakijoita: ruudussa vilahtelee sekä miehiä, naisia että lapsia. Tästä representaatiosta poiketen aineistoni muissa turvapaikanhakijoita representoivissa kuvamateriaaleissa turvapaikanhakijat näyttävät nuorilta miehiltä.

5.2 Turvapaikanhakijat tulevat aktiivisesti, mutta oleskelevat passiivisesti

Turvapaikanhakijoiden toimijuutta kuvataan aineistoni uutisissa hyvin yhtenevällä tavalla riippumatta siitä, milloin uutinen on julkaistu. Aineistossani näkyy myös Horstin (2005: 103) huomioima ilmiö, jonka mukaan kotimaan osastolla turvapaikanhakijoihin kohdistuvassa uutisoinnissa keskitytään pääasiassa heidän maahantuloonsa. Mielenkiintoista on, että aineistoni uutisissa turvapaikanhakijat esitetään aktiivisessa roolissa ainoastaan tulijoiden, saapujien tai reitien etsijöiden roolissa. Yhdessäkään uutisessa, jossa keskiössä on turvapaikanhakijoiden saapuminen Suomeen (U1, U2 ja U4), turvapaikanhakijat eivät kuitenkaan vaikuta olevan erityisen toivottuja tulijoita:

- 3) Jos reitti Ruotsin kautta alkaa tukkeutua, turvapaikanhakijat voivat etsiä uusia reittejä Suomeen. (U1)
- 4) Orpo kertoo IS:lle, että satamissa ja lentokentillä aloitetaan nyt vielä tehostettu valvonta. – Pakolaiskriisi on osoittanut, että haetaan uusia reittejä. – – Me olemme käyneet varustamojen kanssa läpi, että heidän pitää edellyttää matkustusasiakirjat kaikilta, jotka he ottavat kyytiin. Se on käytännössä tyrehtyttänyt meriteitse Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden määrän. (U1)
- 5) On mahdollista, että Norjasta käännetyt suuntaisivat seuraavaksi Venäjän Nikkelistä joko Raja-Joosepin tai Sallan rajanylityspaikoille, joista on tähän mennessä tullut Suomeen vain satakunta turvapaikanhakijaa. – – Aina kun joku reitti tukitaan tai matka hankaloituu, etsitään uusi reitti, jota pitkin kyetään kulkemaan kohti määränpäättä, Sainio kommentoi. (U2)
- 6) Todellisuudessa ison vyöryn aikana tulleiden hakemuksia ryhdytään käsittelemään vasta ensi vuoden puolella, Aalto kertoo. (U4)

Turvapaikanhakijoiden tulemisesta muodostetaan negatiivista kuvaa esimerkiksi luonnonkatastrofeihin viittaavien metaforien avulla (esimerkki 6). Kahdessa uutisessa rakennetaan lisäksi kuvaa siitä, että turvapaikanhakijat pyrkisivät Suomeen lähes keinolla millä hyvänsä (esimerkit 3, 4 ja 5); yhdessä uutisessa toistetaan peräti kolmeen kertaan, miten uusia reittejä etsitään (U2). Vaikka näissä tapauksissa henkilötekijä on peitetty passiivilla, tekstin konteksti kuitenkin paljastaa, että uusien reittien etsijöillä viitataan nimenomaan turvapaikanhakijoihin.

Tarkastelemissani uutisissa turvapaikanhakijoita ryhmitellään hallinnon – esimerkiksi *myönteisen päätöksen* tai *kielteisen päätöksen saaneiden* (U4) – mukaan. Kyseinen ryhmittely kuitenkin osoittaa, että turvapaikanhakijat nähdään näissä uutisissa lähinnä objekteina, joille on tehtävä jotain. Erityisen korostettu ryhmä aineistossani on laittomat maahanmuuttajat (esimerkit 7 ja 8), joiden tuloa yritetään useimmiten rajoittaa tai estää (esimerkit 4, 8 ja 9).

- 7) Jos Ruotsi saa hallintaan läpikulkuliikenteen Tornioon, paperittomien turvapaikanhakijoiden tulva Suomeen voi tyrehtyä. (U1)
- 8) Yli 95 prosenttia turvapaikanhakijoista tulee Ruotsin kautta Tornioista. He tulevat rekisteröimättömänä Ruotsin läpi. Jos Ruotsi pystyy tavoittamaan – niin kuin me pystymme tavoittamaan kaikki Torniossa – laittomasti maahan tulevat ja rekisteröimään turvapaikanhakijat, meidän tilanne muuttuu heti ja merkittävästi. (U1)
- 9) Norja suunnittelee lakimuutosta, joka mahdollistaisi Venäjältä saapuvien turvapaikanhakijoiden pikakäännetykset. (U2)

Esimerkiksi Suomen tehostettua rajavalvontaa käsittelevässä uutisessa (U1) nimenomaan *paperittomien turvapaikanhakijoiden tulva* on se, jonka toivottaisiin tyrehtyvän rajatarkastuksien avulla. Uutisessa keskitytään laittoman maahantulon estämiseen, mutta ei esimerkiksi korosteta apua tarvitsevien hätää. Sen sijaan Norjan rajavalvonnasta kertovassa uutisessa syntyy mielikuva siitä, että kaikkien Venäjältä saapuvien turvapaikanhakijoiden pikakäännetykset olisivat toivottu ratkaisu: verbin *mahdollistaisi* konnotaatio on tässä kontekstissa hyvin myönteinen, mikä saa pikakäännetyksien laillistamisen vaikuttamaan toivotulta ja hyvältä ratkaisulta (esimerkki 9).

Aineistoni uutisissa laitton maahantulo nähdään nimenomaan turvapaikanhakijoiden aiheuttamana ongelmana. Turvapaikanhakijoiden laittomat maahantulot ovat kyllä todellisuudessa lisääntyneet, mutta Horstin (2005: 104) mukaan uutisoinnissa ei kuitenkaan ole otettu huomioon lainsäädännön vaikutusta asiaan: Euroopan unionissa turvapaikanhakijoiden saapumista jäsenmaihin on pyritty kontrolloimaan tiukemmin esimerkiksi viisumimääräysten tai tiukennettujen rajatarkastuksien avulla, jolloin maahantulokeinot ovat vaikeutuneet aiempaan verrattuna. Siitä huolimatta rikollisuuteen viittaava laittomuus nähdään vain turvapaikanhakijoiden ominaisuutena. (Horsti 2005: 84, 104.)

Mikäli uutisissa keskitytään muihin asioihin kuin turvapaikanhakijoiden saapumiseen – esimerkiksi jo maassa oleviin turvapaikanhakijoihin – esitetään heidät yleensä passiivisina objekteina. Esimerkiksi yhdessä uutisessa (U4) turvapaikanhakijoiden rooli toimijana vaihtuu Suomeen saapumisen jälkeen passiiviseksi, tosin kustannuksia aiheuttavaksi ryhmäksi. Sen sijaan Kuntosalin Facebook-ilmoitusta käsittelevässä uutisessa (U3) turvapaikanhakijat eivät esiinny toimijoina lainkaan. Tällaisissa tapauksissa aineistossani toimittajan äänen lisäksi tavallisimmin äänessä ovat poliitikot sekä virkamiehet, sillä monet turvapaikanhakijoihin liittyvistä uutisista sivuavat Suomen maahanmuuttopolitiikkaa ja siitä käytävää keskustelua. Sellaisissa uutisissa, joissa on kuvat haastatelluista suomalaisista vaikuttajista, korostuukin tavallisesti se, että turvapaikanhausta kirjoitetaan näissä uutisissa valtion kannalta – ei esimerkiksi ihmisoikeusdiskurssissa.

Representaatiot muodostuvat aineistossani pääasiassa muiden kuin turvapaikanhakijoiden äänten kautta, sillä turvapaikanhakijat eivät pääse uutisissa ääneen juuri lainkaan. Ainoastaan yhdessä uutisessa turvapaikanhakijoiden osoitetaan olevan lähteenä (esimerkki 10):

- 10) Tähän mennessä Venäjällä on kuitenkin kiertänyt turvapaikanhakijoiden keskuudessa huhu, että ”Suomen rajat ovat kiinni”, mikä saattaa johtua myös siitä, että joidenkin turvapaikanhakijoiden mukaan Venäjän rajaviranomaiset ovat itse rajoittaneet Suomeen pääsyä -eteläisten rajanylityspisteiden kautta. (U2)

Virkkeestä välittyy kuitenkin epävarmuutta sekä negatiivisuutta välittävä konnotaatio, sillä kirjoittaja nimittää referoitavaa puhetta todenperäisyydeltään hämäräksi huhuksi (KS s.v. *huhu*). Kirjoittaja osoittaaakin lainausmerkeillä sekä *mukaan*-postpositiolausekeella tiedon alkuperän olevan peräisin muualta (VISK § 1480), jolloin vastuu tiedon oikeellisuudesta siirtyy lähteelle – tässä tapauksessa epämääräisesti *joillekin turvapaikanhakijoille*. Tällaiset kirjoittajan epäilevä suhtautumista referoinnin lähteeseen ilmentävät ilmaukset eivät ainakaan edistä turvapaikanhakijoiden positiivisten representaatioiden muodostumista.

Huomionarvoisaa on lisäksi se, että turvapaikanhakijoiden syyt kotimaasta lähtöön mainitaan ainoastaan yhdessä uutisessa sisäministeri Orvon sitaatissa (esimerkki 11). Kun syyt turvapaikanhaun taustalta jätetään kertomatta, on turvapaikanhakijoiden inhimillisyyttä voitu häivyttää niissä uutisissa, joissa heidän saapumisestaan Suomeen kirjoitetaan negatiiviseen sävyyn.

- 11) Täytyy muistaa, että suuri osa turvapaikanhakijoista on niitä, jotka ovat paenneet näitä samoja tyyppisiä, jotka tekevät hirmutekojaan Pariisissa. (U6)

5.3 Turvapaikanhakijoihin liittyvät ennakkoluulot ja uhkakuvat

Aineistossani on myös uutisia, joissa turvapaikanhakijoihin liittyy ennakkoluuloja tai jopa uhkakuvia. Kuntosalista kertova uutinen (U3) on mielenkiintoinen esimerkki sen vuoksi, että vaikka se on kirjoitettu ihmisoikeusdiskurssissa, ei siinä kuitenkaan eksplisiittisesti pyritä muuttamaan turvapaikanhakijoihin kohdistuvia ennakkoluuloja. Uutisen mukaan kuntosalin eräässä tiedotteessa on mainittu muun muassa, että *Kuntosali valolinna pysyy jatkossakin kotimaisena salina*. Vaikka itse kuntosalin tiedotteessa ei mainita turvapaikanhakijoita lainkaan, implikoi toimittaja uutisen ingressissä loogisen metafunktion kautta, että vastaanottokeskuksen sijainnilla voisi olla jotain merkitystä kuntosalin toiminnan kannalta (esimerkki 12). Yhdistämällä turvapaikanhakijat aiheeseen toimittaja siis tavallaan itse uusintaa turvapaikanhakijoihin kohdistuvia ennakkoluuloja. Uutisessa ennakkoluuloja turvapaikanhakijoita kohtaan nostavat vielä viitteet kulttuurien välisiin eroihin, sillä uutisesta voi tulkita, että eri kulttuureja suvaittaisiin mahdollisesti salilla toisia helpommin (esimerkki 13).

- 12) Heinolassa vastaanottokeskuksen naapurissa sijaitsevan kuntosalin mainos on herättänyt närkästystä sosiaalisessa mediassa. (U3)
 13) Ilmoituksessa puhutaan lisäksi maahanmuuttajista, eikä turvapaikanhakijoista. Sulkeeko tämä pois myös ruotsalaiset ja saksalaiset maahanmuuttajat? (U3)

Edellä esitelty rikoskomisario Matti Purhosen kommentti sisältää presupposition siitä, että länsimaalaisten maahanmuuttajien käyminen salilla voisi olla hyväksyttävämpää kuin pääasiassa Lähi-Idästä saapuvien turvapaikanhakijoiden (esimerkki 13). Muun muassa Horsti (2005: 12–13) onkin todennut, että eri maahanmuuttajia – ja siten myös turvapaikanhakijoita – arvotetaan eri maissa eri tavoilla. Lisäksi kyseinen virke ylittää sisällään oletuksen siitä, että kuntosalin kyseenalaisessa ilmoituksessa olisi voitu puhua nimenomaan turvapaikanhakijoista,

ei maahanmuuttajista. Virke on uutisen ainoa itse turvapaikanhakijoihin viittaava kommentti. Siitä huolimatta, että uutisen tarkoituksena on kiinnittää huomiota ihmisoikeuksien noudattamiseen, uusinnetaan siis tekstissä turvapaikanhakijoihin kohdistuvia ennakkoluuloja.

Hallinnollisen diskurssin kautta kerrotuissa uutisissa (U1, U2 ja U4) turvapaikanhakijat esitetään puolestaan uhkana valtion järjestykselle ja taloudelle. Turvapaikanhakijoiden määrä koetaan ongelmaksi muun muassa sen vuoksi, että *Suomessa ollaan ääri rajoilla* turvapaikanhakijoiden suhteen (U1). Hallinnollisen sekä lisäksi taloudellisen diskurssin näkökulmasta kirjoitetussa uutisessa (U4) turvapaikanhakijoista kerrotaan sen sijaan hyvin negatiiviseen sävyyn sen vuoksi, että turvapaikanhakijoita katsotaan nimenomaan kustannuksien näkökulmasta. Uutisessa esitetään runsaasti lukuja sekä kuvauksia, joilla kuvataan sekä turvapaikanhakijoiden määrää että turvapaikanhakuprosessista aiheutuvia kuluja (esimerkit 15 ja 16). Vaikka uutisessa viitataan useaan kertaan *pakolaisvyöryyn kustannuksiin*, on viittauksista aina kuitenkin häivytetty esimerkiksi passiivilla se, kuka tai ketkä kustannukset joutuvat maksamaan (esimerkit 16 ja 17). Tällaisella toiminnan esittämisellä korostetaan kustannuksia, mutta voidaan häivyttää maksaja. Lisäksi *lankeavat maksettavaksi* -ilmauksessa on velvoittavan tuntuinen konnotaatio, mikä entisestään lisää ilmauksen negatiivista sävyä (KS s.v. *langeta*). Kustannuksien korostaminen turvapaikanhakijoiden yhteydessä häivyttää turvapaikkaprosessin inhimillistä puolta ja samalla korostaa negatiivisia konnotaatioita.

- 14) Tämän vuoden budjetissa on lisäksi 3,8 miljoonan euron määräraha kielteisen päätöksen saaneiden maasta poistamiseen. Aalto arvioi, ettei tämä tule riittämään. (U4)
- 15) Oli päätös sitten myönteinen tai kielteinen, on turvapaikanhakija vastaanottomenojen piirissä vielä jonkin aikaa päätöksen tultua. (U4)
- 16) Syksyn pakolaisvyöryyn kustannukset maksetaan ensi vuonna. (U4)
- 17) Sisäministeriön osastopäällikkö Jukka Aalto kertoo, että syksyn pakolaisvyöryyn kustannukset lankeavat maksettavaksi pääosin ensi vuonna. (U4)

Aineistossani ensimmäinen uutisen julkaisuajankohtaan liittyvä eroavaisuus representatioiden kannalta liittyy turvapaikanhakijoiden ja terrorismin uhan yhdistämiseen. Pariisin terrori-iskuihin keskittyvissä uutisissa (U5 ja U6) on viitteitä siihen, että turvapaikanhakijoita voi pitää suoranaisena uhkana turvallisuudelle. Ennen Pariisin terrori-iskua julkaistuissa uutisissa tällaisia uhkakuvia ei esiintynyt kertaakaan, kun taas ainoastaan yhdessä 14.11.2015 julkaistussa uutisessa turvapaikanhakijat jätettiin yhdistämättä terrorismiin. Niissä uutisissa, joissa turvapaikanhakijoiden joukossa pelätään olevan terroristeja (U5 ja U6), turvapaikanhakijoista kirjoitetaan uhkadiskurssissa. Näissä uutisissa turvapaikanhakijat yhdistetään terrorismiin loogisen metafunktion avulla. Esimerkiksi Suomessa ilmenevään terrorismiin keskittyvässä uutisessa (U5) aletaan luonnollisena puheena puhua turvapaikanhakijoista (esimerkki 18):

- 18) Suomeen tulee paljon turvapaikanhakijoita. Onko vaaraa, että ISIS pesiytyy Suomeen? – Syyrian ja Irakin konflikti ja vierastaistelija-ilmio ovat tärkein tekijä terrorismin uhassa. Totesimme, että turvapaikanhakijoiden suuri määrä saattaa tähän vaikuttaa, koska he tulevat konfliktialueilta. (U5)

Vaikka uutiseen ei ole merkitty kielellisesti koherenssisuhdetta ilmaisevaa tekijää terrorismin ja turvapaikanhakijoiden välille, kytkee turvapaikanhakijoiden esiintymiskonteksti uutisessa heidät liittymään terrorismiin. Myös näiden kahden virkkeen peräkkäinen sijainti sisältää proposition siitä, että ISIS voisi pesiytyä Suomeen turvapaikanhakijoiden kautta. Uutisen rakenteesta päätellen toimittaja on kysynyt haastateltavalta Antti Pelttarilta turvapaikanhakijoiden suhteesta asiaan sen sijaan, että haastateltava olisi oma-aloitteisesti alkanut kertoa asiasta.

Myös pääasiassa Pariisin terrori-iskua käsittelevässä uutisessa (U6) toimittaja kytkee itse turvapaikanhakijat liittymään terrorismiin. Uutisen loppupuolella toimittaja kysyy haastateltavalta Petteri Orvolta, voisiko Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden joukossa olla terroristeja. Haastateltava Orpo ei vastauksessaan ota lainkaan kantaa kysymykseen, vaan kertoo, minkä verran Suomessa on terrorismiin kytköksissä olevia ihmisiä uhka-arvion mukaan. Toimittaja jatkaa kuitenkin terrorismin ja turvapaikanhakijoiden yhdistämistä seuraavassa kysymyksessään (esimerkki 19):

- 19) Mitä arvelette, että vaikuttaako Pariisin terroristi-isku suhtautumiseen turvapaikanhakijoihin? – Varmasti nämä kaksi asiaa kytkeytyvät ihmisten mielissä paljon yhteen. Täytyy muistaa, että suuri osa turvapaikanhakijoista on niitä, jotka ovat paenneet näitä samoja tyyppisiä, jotka tekevät hirmutekojaan Pariisissa. Meidän viranomaisten tehtävä on löytää ne muutamat turvapaikanhakijoista, joilla olisi mahdollisia kytköksiä terrorismiin. (U6)

Uutisen mukaan kaikkien turvapaikanhakijoiden ei siis ajatella luovan terrorismin uhkaa. On kuitenkin tärkeää huomata, että kun turvapaikanhakijat mainittiin liittyvän terrorismiin, toimittajat eivät perustelleet, miten he siihen liittyvät. Yhdistämällä turvapaikanhakijat terrorismiin näissä uutisissa luodaankin representaatiota, jossa turvapaikanhakijat voidaan nähdä uhkana turvallisuudelle.

6 PÄÄTÄNTÖ

6.1 Tutkimustuloksien pohdinta

Tässä tutkimuksessa tarkoitukseni oli tarkastella, miten turvapaikanhakijoita representoidaan Ilta-Sanomien uutisissa, sekä tutkia, muuttuvatko representaatiot Pariisin terrori-iskujen jälkeen ilmestyneissä uutisissa. Turvapaikanhakijoiden representaatioita tutkittaessa olisi ollut erittäin mielenkiintoista kiinnittää huomiota kaikkiin niihin tekijöihin, joista representaatio muodostuu. Jouduin kuitenkin rajaamaan tarkasteluni nimeämisten, toimijuuden sekä asiayhteyksien kautta syntyneiden mielikuvien tarkasteluun, jotta ajallinen vertailu olisi mahdollista. Pienempi aineisto olisi mahdollistanut laajemmin representaation muodostumisen tarkastelun, mutta ajallinen vertailu tuntui mielestäni relevantimmalta tutkimuskohteelta.

Aineistoni uutisissa turvapaikanhakijoita representoitiin pääasiassa negatiivisesti. Turvapaikanhakijoiden nimeämisissä ei kuitenkaan ilmennyt merkittäviä eroja ennen Pariisin terrori-iskua verrattuna iskujen jälkeen ilmestyneisiin uutisiin. Nimeämisten vaihtelevuus oli pikemminkin yhteydessä diskursseihin: uhkadiskurssissa sekä ihmisoikeusdiskurssissa turvapaikanhakijoihin viitattiin lähinnä pronomineilla tai virallisella termillä *turvapaikanhakijat*, kun taas hallinnollisessa diskurssissa negatiivisen konnotaation sisältäviä nimeämisistä tai viittauksia turvapaikanhakijoihin sekä luonnonkatastrofeihin viittaavia metaforia esiintyi useammin. Vastavien negatiivisten viittausten käyttö hallinnollisessa diskurssissa johtuu todennäköisesti siitä, että kyseisessä diskurssissa turvapaikanhakijat nähdään taloudellisena tai hallinnollisena taakana.

Nimeämisten tapaan myöskään turvapaikanhakijoiden toimijuudessa ei ilmennyt eroja ennen Pariisin terrori-iskuja tai niiden jälkeen ilmestyneissä uutisissa. Turvapaikanhakijat esitettiin aktiivisina toimijoina ainoastaan maahan saapuvien roolissa, mutta sen jälkeen heitä kuvattiin toisten äänien kautta lähinnä objekteina. Tämä turvapaikanhakijoiden passiivinen rooli maahan saapumisen jälkeen vahvistaa Horstin (2005: 115–116) tutkimuksessa paljastunutta näkökulmaa, jonka mukaan turvapaikanhakijoista ei mediassa katsota olevan hyötyä suomalaiselle yhteiskunnalle. Turvapaikanhakijoiden passiivinen rooli korostui myös siinä, että yhtä epäselvää tapausta lukuun ottamatta turvapaikanhakijat eivät itse päässeet ääneen. Turvapaikanhakijoiden äänettömyys osoittaa heidän olevan uutisdiskurssin valtahierarkiassa alempana kuin heistä kertovat haastatellut virkamiehet ja poliitikot.

Tavallisimmin turvapaikanhakijoista kerrottiin aineistoni uutisissa Horstin (2005: 100) tarkastelemien uutisten tapaan viranomaisnäkökulmasta. Yksi syy viranomaisnäkökulman yleisyyteen on viranomaislähteiden helppo saatavuus sekä varmuus tietolähteinä. Myös aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että turvapaikanhakijat ja laajemminkin etniset vähemmistöt eivät näyttäyty mediassa lähteinä tai toimijoina. Sen sijaan etnisyys, maassaolostatus tai kansallisuus saatetaan mainita negatiivisissa aiheyhteyksissä; aiemmassa länsimaaisessa uutisoinnissa esimerkiksi huonosti integroituneet muslimit on yhdistetty terrorismin uhkaan. Tällaisia viitteitä tiettyjen uskonnon edustajiin ei esiintynyt tässä aineistossa lainkaan. Mikäli representaatiot kuitenkin muodostetaan ulkopuolisten silmin sekä oletetaan, että vastaanottajat kuuluvat pelkästään valtaväestöön, on ryhmästä vaarana muodostua hyvin yksipuolinen ja hierarkkinen kuva. (Horsti 2005: 27, 39, 142.) Sen vuoksi on tärkeää tarkastella kriittisesti, kuka tiettyä ryhmää milloinkin identifioi.

Medialle on lisäksi tyypillistä, että tietyistä näkökulmista muodostuu ensisijaisia. Huysmansin (2000) mukaan ”Pakolaisuus yhdistetään politiikassa ihmisoikeuksien painottamisen sijaan epävirallisiin maahantulokeinoihin, dokumentoimattomaan työntekoon, ’terrorismin’ ja ylikansalliseen rikollisuuteen.” Lisäksi kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että turvapaikanhakijat liitetään tavallisesti uhkakuviin, kuten terveydellisiin, järjestyksellisiin sekä turvallisuuden liittyviin uhkiin (Horsti 2005: 57, 178). Myös Suomessa turvapaikanhakijoita koskevassa poliittisessa keskustelussa on korostettu turvallisuuteen liitettyjä tekijöitä (Mervola 2005), mikä näkyy myös omassa aineistossani. Ennen Pariisin terrori-iskua turvapaikanhakijat nähtiin aineistossani lähinnä uhkana valtion järjestykselle ja taloudelle. Iskujen jälkeen uhkakuviot muuttuivat kuitenkin rajummiksi, kun kahdessa uutisessa nostettiin esille pelko siitä, että terrorismi voisi pesiytyä Suomeen turvapaikanhakijoita hyödyntäen. Näissä uutisissa huomioitiin kuitenkin se, että kaikki turvapaikanhakijat eivät ole terroristeja. Siitä huolimatta terrorismista ja turvapaikanhakijoista puhuminen samassa yhteydessä uusintaa turvapaikanhakijoihin liitettäviä negatiivisia konnotaatioita sekä ennakkoluuloja.

Aineistoni uutisissa korostettiin myös laittomasti maahan saapuvia turvapaikanhakijoita. Kyseisen näkökulman korostaminen on mielenkiintoista, sillä ”Pakolaissopimuksen 31. artiklan ja Suomen rikoslain (17. luku 7 §) mukaan pakolaista ei tule rangaista luvattomasta maahantulosta. Sillä, saapuuko turvapaikanhakija oikeilla tai väärennetyillä papereilla, ei ole vaikutusta mahdollisen suojelun myöntämiseen.” (Pakolaisneuvonta 2016.) Lisäksi Yhdistyneiden kansakuntien kolmannen yleiskokouksen hyväksymän ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 14. artiklan mukaan jokaisella vainoa kohdanneella on oikeus hakea turvapaikkaa muista maista (The universal declaration of human rights 1948). Tästä huolimatta laittomaa

maahanmuuttoa korostavissa uutisissa korostetaan nimenomaan turvapaikanhakijan rikollisen statusta. Lisäksi uutisoinnissa ei ole huomioitu sitä, että turvapaikanhakijoiden saapumista Euroopan unioniin on vaikeutettu (Horsti 2005: 83–84). Rajavartioiden tiukentamista on oikeutettu myös aineistossani näkyvällä pelolla siitä, että turvapaikanhakijoiden mukana tulisi terroristeja (Ahmed 2003: 210). Kenties turvapaikkaprosessin hankaloittaminen itsessään antaa pinta-alaa negatiivisemmille representaatioille niiden turvapaikanhakijoiden osalta, jotka saapuvat kohdemaahan turvapaikkaa hakemaan.

Vaikka Horstin (2005: 11) mukaan uutisoinnissa on vallalla sekä positiivinen että negatiivinen näkökulma turvapaikanhakijoihin, on myös esimerkiksi KhosraviNik (2010: 22) todennut, että englantilaisissa sanomalehdissä turvapaikanhakijoista kirjoitetaan tavallisimmin negatiiviseen sävyyn. Aineistoni negatiivisuuteen saattoi kuitenkin vaikuttaa merkittävästi se, että valitsin kaikki tarkasteltavat uutiset kotimaan osastolta. Horstin (2005: 11) mukaan kyseisellä osastolla negatiiviset kuvaukset turvapaikanhakijoista ovat tyyppisiä, sillä kotimaan osastolla kirjoitetaan usein hallintodiskurssissa, jossa turvapaikanhakijat näyttäytyvät lähinnä kustannuksia aiheuttavina tulijoina tai lainsäädännön määrittelemänä joukkoina inhimillisten piirteiden sijaan. Hallinnollista näkökulmaa saatettiin syksyn 2015 uutisoinnissa painottaa kotimaan osastolla lisäksi sen vuoksi, että Suomessa ei ollut osattu varautua vuoden 2015 ennätyksellisen suureen turvapaikanhakijoiden määrään. Aineistossani ilmenevien luonnonkatastrofeihin viittaavien metaforien kautta turvapaikkaprosessi näyttääytykin luonnonkatastrofimaaisena, hallitsemattomana sosiaalisena ongelmana, jolla media voi lietsoa moraalipaniikkia (Horsti 2005: 86). Tällaisilla ilmaisuilla pyritään todennäköisesti korostamaan turvapaikanhakijoiden suurta määrällistä kasvua sekä tilanteen yllätyksellisyyttä. Kun uutisoinnissa häivytetään inhimillisiä tekijöitä esimerkiksi jättämällä kertomatta humanitääriset syyt turvapaikanhakijoiden lähtöön kotimaastaan, voidaan tekstissä korostaa ainoastaan turvapaikkaprosessista aiheutuvia negatiivisia seurauksia. Tällöin turvapaikanhakijoiden inhimilliset puolet sekä todellisen avun tarpeellisuus eivät välity tekstistä eksplisiittisesti lukijoille.

Objektiivisiksi miellettyjä uutisia lukiessa tärkeää on muistaa se, miten paljon valtaa toimittajalla on uutisen suhteen. Esimerkiksi jokaisesta uutisesta, jossa turvapaikanhakijat liitettiin terrorismiin, voi päätellä, että toimittaja on pyytänyt haastateltavaa ottamaan kantaa väitteeseen. Näissä tapauksissa uutiseen on kirjoitettu kysymys, johon haastateltavan osoitetaan vastaavan. Toimittajat ovat siis todennäköisesti tietoisesti päättäneet yhdistää nämä kaksi aihetta toisiinsa. Sen vuoksi olisi tärkeää, että toimittajatkin miettivät tarkasti, mitä asioita he haluavat kytkeä toisiinsa; hyvää tarkoittavalla uutisella voi tiettyjä asioita yhdistellessä tuottaa itsekin ennakkoluuloja jotakin ryhmää kohtaan. Lopulta tulkinnasta vasta kuitenkin lukija itse.

6.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusideoita

Kriittinen diskurssianalyysi toimi mielestäni hyvin analyysini metodina, sillä tällä emansipatorisella metodilla kykenin tarkastelemaan, miten turvapaikanhakijat vähemmistöryhmänä asetuvat vallan kentälle uutisoinnin kontekstissa. Representaatioita tutkittaessa olisi kuitenkin kenties kannattavampaa tehdä laajempaa tutkimusta, jotta tietyn ryhmän representaatioita voisi tarkastella kaikista representaation tekijöistä käsin; tässä tutkielmassa jouduin rajaamaan tarkastelun ainoastaan muutamaa representaatiota rakentavaan tekijään.

Kandidaatintutkielma on toki liian pieni tutkielma laajojen päätelmien tekemiseen, mutta siitä huolimatta tästä pienestäkin aineistosta keräämäni tutkimustulokset ovat linjassa aiempien turvapaikanhakijoihin liittyvien tutkimuksien kanssa. Tutkimukseni vahvistaa muun muassa sitä väitettä, että turvapaikanhakijoita käsittelevät uutiset on kerrottu vähemmistöryhmän näkökulman sijaan pääasiassa valtaväestön näkökulmasta, ja että uutisointi on varsinkin kotimaan osastolla pääasiassa negatiivista. Lisäksi lisääntynyt turvapaikanhakijoiden yhdistäminen terrorismiin näkyi aineistossani (Ahmed 2003: 209).

Tuloksia yksipuolistaa toki se, että kaikki aineiston uutiset oli valittu kotimaan osastolta, jossa viranomaisnäkökulman hallitsevuus saattaa vaikuttaa negatiivisten uutisten runsauteen. Lisäksi aineistoa saattaa vääristää se, että osa uutisista oli saman toimittajan kirjoittamia – tällä ei toki pitäisi olla merkitystä, sillä uutisesta ei saisi välittyä toimittajan oma mielipide. Toimittajalla on kuitenkin valtaa sen suhteen, mitä hän päättää uutisessa painottaa, ja mitä jättää vähemmälle huomiolle. Näennäisestä uutisen neutraaliudesta huolimatta kirjoittajalla saattaa siis olla vaikutusta. Halusin kuitenkin valita uutiset kronologisessa järjestyksessä, minkä vuoksi en voinut välttyä samojen toimittajien teksteiltä. Myös julkaisuajankohta saattaa toki vääristää representaatioita, sillä Pariisin terrori-iskujen jälkeen aiheeseen liittyvän uutisoinnin uutisarvo oli erittäin korkealla, jolloin julkaisupaine ja siitä aiheutuva kiire on saattanut heikentää uutisten laatua.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia, nouseeko turvapaikanhakijoihin kohdistuva uhka kuva lähes jokaisen terrori-iskun jälkeen välittömästi esiin, ja vaikuttaako tällainen uutisointi kenties pysyvimpiin turvapaikanhakijoiden representaatioihin. Vertailua olisi kannattavaa tehdä myös pidemmällä aikavälillä sekä laajempaa aineistoa hyödyntäen joko saman lehden tekstejä tai eri lehtien tekstejä vertailemalla. Lisäksi negatiivisen uutisoinnin runsauden vuoksi olisi mielenkiintoista myös tarkemmin tutkia ja pohtia sitä, miksi turvapaikanhakijoihin liittyvä uutisointi on ainakin 2010-luvulle asti ollut pääasiassa negatiivista.

LÄHTEET

- Ahmed, Sara 2003: Pelon politiikka. Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.), *Erilaisuus*. s. 189–212. Tampere: Vastapaino.
- Bauman, Zygmunt & Vainonen, Jyrki 1997: *Sosiologinen ajattelu*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman 1995: *Critical discourse analysis : the critical study of language*. Language in social life series ISSN. London: Longman.
- 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Hellsten, Iina 2002: *The politics of metaphor: biotechnology and biodiversity in the media*. Lisensiaatintyö. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos.
- Herkman, Juha 2011: *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Horsti, Karina 2005: *Vierauden rajat : monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos. Lisensiaatintyö.
- Huysmans, Jef 2000: The European Union and the securitization of migration. *Journal of common market studies* 38 (5) s. 751–777.
- Julkisen sanan neuvosto 2011: *Journalistin ohjeet ja liite*. http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/ – 29.2.2016.
- Kansallinen mediatutkimus 2015: *KMT syksy 2014/kevät 2015 lukijamäärät ja kokonaisuustavoittavuudet*. – <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2015/09/Lukijamaarat-ja-kokonaisuustavoittavuudet.pdf> 15.1.2016.
- KhosraviNik, Majid 2010: The representation of refugees, asylum seekers and immigrants in British newspapers: a critical discourse analysis. *Journal of language and politics* 9 (1) s. 1–28.
- Kress, Gunther 1996: Representation resources and the production of subjectivity: questions for the theoretical developments of critical discourse analysis in a multicultural society. Carmen Rosa Caldas-Coulthard & Malcolm Coulthard (toim.), *Texts and practices. Readings in critical discourse analysis*. s. 15–31. London: Routledge.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisu 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2012. – <http://mot.kielikone.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80> 9.5.2016.
- Kunelius, Risto, Noppari, Elina & Reunanen, Esa 2009. *Media vallan verkoissa*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Kuutti, Heikki 2009: Mediasanasto. – <http://www.mediadoc.fi/mediasanasto.html> 8.4.2016.
- Luukka, Minna-Riitta 2000: *Näkökulma luo kohteen*. Kari Sajavaara & Arja Piiranen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä* 2. s.133–160. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto.
- Maahanmuuttovirasto 2016: *Vuonna 2015 myönnettiin hieman yli 20 000 oleskelulupaa, uusia Suomen kansalaisia reilut 8 000*. – http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/vuonna_2015_myonnettiin_hieman_yli_20_000_oleskelulupaa_uusia_suomen_kansalaisia_reilut_8_000_64998 26.1.2016.
- 2016a: *Sanasto*. – http://www.migri.fi/medialle/sanasto#T_fi 22.4.2016.
- Mervola, Markus 2005: Kurjia köyhiä ja potentiaalisia terroristeja – "Integroitumattomat" yhteiskunnallisina vaaroina. *Kosmopolis : Rauhan-, konfliktin- ja maailmanpolitiikan tutkimuksen aikakauslehti* 35 (1) s. 27-42.

- Pakolaisneuvonta 2016: *10 väitettä ja faktaa turvapaikanhakijoista ja pakolaisista*. – http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=90 9.5.2016.
- Pietikäinen, Sari 2000: Kriittinen diskurssintutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piiraniemi-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä* 2. s.191–217. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto.
- Pietikäinen, Sari & Anne Mäntynen 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Pynnönen, Anu 2013. *Diskurssianalyysi : tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Shore, Susanna 2012: Systemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi : tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus.
- Sisäministeriö 2015: *Turvapaikanhakijat*. – <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat> 21.11.2015.
- Sydänmaanlakka, Riina 2012: *Ajojahtia vai raportointia? Median valta Helsingin Sanomien teksteissä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos.
- The universal declaration of human rights 1948: – <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> 10.5.2016.
- van Dijk, Teun A. 1993: Principles of critical discourse analysis. – *Discourse & society* 4 (2) s. 249–283.
- VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – <http://scripta.kotus.fi/visk> 13.4.2016.
- Wodak, Ruth & Michael Meyer 2009: *Methods of critical discourse analysis*. Los Angeles CA: Sage.

Aineistolähteet

- Karjalainen, Katariina 2015: Kuntosali sulki ovensa maahanmuuttajilta – Poliisi: Jää arvioitavaksi, onko tämä hyväksyttävä syy. *Iltta-Sanomat* 13.11.2015. – <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000001034961.html> 9.5.2016.
- 2015a: Sisäministeriön osastopäällikkö paljastaa, millaiset kustannukset syksyn pakolaisvyörystä on varauduttu maksamaan. *Iltta-Sanomat* 14.11.2015. – <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000001035152.html> 9.5.2016.
- Lehto, Mika 2015: Orpo IS:lle: Aloitamme tehostetun valvonnan satamissa ja lentokentillä. *Iltta-Sanomat* 13.11.2015. – <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000001034802.html> 9.5.2016.
- 2015a: Onko Suomessa terroristeja? Supon päällikkö Pelttari: ”Emme ole ulkona tästä ilmiöstä”. *Iltta-Sanomat* 14.11.2015 – <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000001035410.html> 9.5.2016.
- 2015b: Sisäministeri Orpo: Hallitus ja presidentti pitivät ylimääräisen istunnon. *Iltta-Sanomat* 14.11.2015 – <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000001035511.html> 9.5.2016.
- Paananen, Arja 2015: Norjan rajalla tapahtumassa muutos – Suomessa varaudutaan käänteeseen turvapaikanhakijoiden virrassa. *Iltta-Sanomat* 13.11.2015. – <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000001034914.html> 9.5.2016.